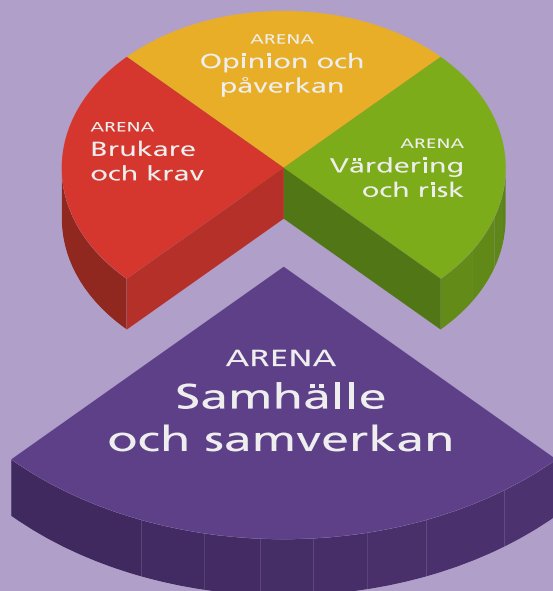

DRIVKRAFTER FÖR KVALITET

Votering begärd och skall verkställas

- strategier för offensiv påverkan inför samhällsbyggnadsbeslut

RÅDET FÖR BYGGKVALITET

Votering begärd och ska verkställas

Denna rapport bygger vidare på slutsatserna i BQR:s tidigare studie, "Kan omvärlden ha rätt" i vilken en kartläggning av sektorns omvärld och dess syn på samhällsbyggnadssektorn publicerades. Fyra arenor angavs som viktiga påverkare av kvalitetsutveckling: Opinion, Politiken, Brukare och Kapitallet. Studien angav det nödvändiga i att utveckla kunskapen om dessa arenor, skapa samverkan mellan olika aktörer samt att peka på viktiga drivkrafter.

I detta arbete belyses den politiska arenan. Frågor som berörs är hur samhällsbyggnadssektorn bör närma sig politiken och hur samspelet ser ut idag. Rapporten pekar ut vägar som kan bidra till en bättre dialog vilket kan innebära vinster för båda parter, såväl sektorn som politiken.

Här beskrivs översiktligt problem som har uppmärksammats av olika aktörer och som kräver konstruktiva lösningar och där samspel mellan sektor och politik är nödvändigt. En bärande idé är att samhällsbyggnadssektorn måste utveckla en tilltalande berättelse för att locka politiken till att lyssna. En viktig slutsats är att det finns goda förutsättningar för att stärka dialogen i centrala frågor som är av vikt för sektorns förutsättningar att verka. Hos politiken finns en vilja att veta mer, samt att medverka till mötesplatser mellan politik och samhällsbyggare. Det finns också en önskan om kontakter med sektorns företrädare, inte minst i övergripande samhällsbyggnadsfrågor. Men där finns också förväntningar från politiken att sektorn förstärker politikens specifika villkor, samt att aktörerna inom samhällsbyggnadssektorn måste ta de brister och problem som finns inom den egna sektorn på mycket stort allvar.

En annan slutsats är att det är viktigt att formulera sektorns egen berättelse om avgörande insatser för att Sverige ska fungera. Politiken ska känna en möjlighet i att använda sektorn som draghjälp i det vardagliga politiska livet. Politiken vill dessutom ha tydliga signaler om vad som bör förändras för att underlätta sektorns arbete .

Det bör också utformas som en samlad offensiv från sektorns organisationer, företag och branschorganisationer där man lyfter fram gemensamma värderingar och tillsammans driver viktiga frågor gentemot politiken.

En styrka för hela samhällsbyggnadssektorn vore om en större och mer nyanserad bild kunde vara basen för kommunikationen gentemot politiken. Sannolikt har sektorn en tämligen hård bild i människors medvetande. Att väva in områden av mjukare karaktär är därför önskvärt och kan också bidra till ett lyft för bilden av byggsektorn.

31 punkter för vägledning

Avslutningsvis biläggs en "Vägledning för samhällskontakt". I 31 punkter ges kortfattade tips för god och konstruktiv kontakt med våra förtroendevalda politiker och deras tjänstemän

Votering begärd och skall verkställas

- strategier för offensiv påverkan
inför samhällsbyggnadsbeslut

Projektledning: Skaaret Kommunikation (1:a utgåvan)

Projektledning: Söderberg Kommunikation (2:a utgåvan)

Form o layout: Byrå4

Innehåll

Innehåll	5
Förord	6
Bakgrund	7
1. Sammanfattning	8
2. Inledning	10
3. Samhällsbyggnad	14
4. Berättelsen	17
5. Politiken	23
6. Beskeden	32
Bilaga: Vägledning för samhällskontakt	35

Förord

Rapporten "Votering är begärd och ska verkställas" är framtagen av Arena Samhälle och samverkan inom BQRs projekt drivkrafter för kvalitet. Arena samhälle och samverkan inledde sitt arbete i januari 2007 med en styrgrupp bestående av Barbro Engman (ordf), Nina Lundström, Owe Hellberg, Björn Wellhagen och Märten Lilja (projektledare). I början av hösten 2007 lämnade Owe Hellberg och Nina Lundström styrgruppen medan Gunnar Nordfeldt tillkom. Under hösten 2007 skedde också andra förändringar genom att Barbro Engman avsade sig ordförandeskapet och Märten Lilja lämnade uppgiften som projektledare. För arbetet med föreliggande rapport engagerades Peter Andersson som sammanställt bakgrundsmaterial och skrivit rapporten. Avstämning under arbetets gång har fortlöpande skett med Märten Lilja.

Bakgrund

BQR genomförde 2005–2006 en studie om incitament som resulterade i rapporten "Kan omvärlden ha rätt???"

Projektet studerade hur slutkundernas förväntan och krav kan fångas upp och hanteras samt frågor som t.ex. – hur påverkar konsumenten processen? 45 beslutsfattare från sektorns omvärld intervjuades och med detta arbete identifierades fyra områden – arenor – som bedömdes vara av stor betydelse för att påverka sektorns kvalitetsutveckling. Områdena var Opinion, Politik, Brukare och Kapital.

När det gäller området politik visade intervjuerna att byggsektorn och samhällsbyggnadssektorn uppfattas vara "icke-politisk". Detta trots att hållbarhet, tillväxt, tillgänglighet och segregation är faktorer som är högaktuella och av sådan natur att de påverkas av byggandet och dess kvalitetsutveckling. För sektorn är det viktigt att söka beskriva helheten och den ömsesidiga nyttan för den politiska världen. Samhällets beslutsfattare utgör drivkrafter i kvalitetskedjan Arena Samhälle och samverkan har studerat hur sektorn kan närma sig politikerna och hur ett samspel som verkar pådrivande på sektorns kvalitetsutveckling ska kunna skapas.

1. Sammanfattning

Rapporten bygger vidare på slutsatserna i BQR:s tidigare studie, "Kan omvärlden ha rätt". Här görs en kartläggning av sektorns omvärld och syn på samhällsbyggnadssektorn. Här beskrivs också vilka möjligheter som finns för att skapa långsiktig kvalitetsutveckling. Fyra arenor anges som viktiga "påverkare" av kvalitetsutveckling: Opinion, Politiken, Brukare och Kapitalet. Studien anger att det nödvändigt att utveckla kunskapen om dessa arenor, skapa samverkan mellan olika aktörer och att peka på viktiga drivkrafter.

I det här arbetet belyses den politiska arenan. Frågor som berörs är hur sektorn bör närma sig politiken och hur samspelet ser ut idag. Rapporten pekar ut vägar som gör att samhällsbyggnadssektorns företrädare kan bidra till en bättre dialog och anger också vinster med detta för såväl sektorn som politiken. En bärande idé är att samhällsbyggnadssektorn måste utveckla en tilltalande berättelse för att locka politiken till att lyssna. Mål, budskap och argument bör tas fram tillsammans med en omvärldsbild av "supportrar" och "bromsklossar" som kan agera för eller möjligtvis emot sektorns bästa. Här beskrivs översiktligt problem som har uppmärksammats av olika aktörer som kräver konstruktiva lösningar, inte sällan något som kräver samspel mellan sektor och politik. Samtidigt beskrivs några tankar om vad sektorn bör säga till den politiska arenan och omvänt, vilket budskap politiken vill förmedla till sektorn.

En viktig slutsats är att det finns goda förutsättningar för att stärka dialogen med politiken i centrala frågor som betyder mycket för sektorns förutsättningar att verka. Det finns också en önskan av kontakter med sektorns företrädare, inte minst i övergripande samhällsbyggnadsfrågor. Hos politiken finns en vilja att veta mer, att medverka till mötesplatser mellan politik och samhällsbyggare. Men där finns också förväntningar att sektorn förstår politikens villkor, och att de problem och brister som finns i "bygg" tas på mycket stort allvar.

En annan slutsats är att det är viktigt att formulera sektorns egen berättelse. En berättelse om avgörande insatser för att Sverige ska fungera. Politiken ska känna en möjlighet i att använda sektorn som egen draghjälp. Men också ge tydliga signaler om vad som måste förändras om jobbet ska kunna göras, om behoven ska kunna mötas och om det ska kunna ske till högsta möjliga kvalitet. Det bör också utformas som en samlad offensiv där sektorn lyfter fram samma värderingar och samma berättelse även när dess organisationer, företag och branschorganisationer driver för dem viktiga frågor gentemot politiken.

En styrka för hela samhällsbyggnadssektorn vore om en "större bild" kunde vara basen för kommunikationen gentemot politiken. Dels därför att dessa "nya områden" i sak är både angelägna samhällsfrågor men de kan också bidra till ett lyft för bilden av "bygg". Sannolikt har sektorn en tämligen "hård" bild i människors medvetande. Att väva in områden av mjukare karaktär är därför önskvärd. Rapporten beskriver politikens värld och försöker reda ut vad som driver politiken, beskriva hur det fungerar och hur rollfördelningen ser ut.

Avslutningsvis biläggs en "Vägledning för samhällskontakt". I 31 punkter ges kortfattade tips "Varumärket" Samhällsbyggnad bör prövas och en samlad strategi för att bygga upp varumärket inför politiken bör övervägas.

2. Inledning

”Votering begärd och ska verkställas”.

De orden upprepas så gott som dagligen runt om i Sverige. I riksdagen, i landstings- eller regionfullmäktige och i landets kommunfullmäktige är omröstningar en del av vår demokrati. Makten utgår från folket. De folkvalda trycker på röd, grön eller rentav den vita knappen. Inte sällan väljer de sida i frågor som har mycket stor inverkan på samhällsbyggandet, på samhällsbyggnadssektorns aktörer och för människors och konsumenternas vardag och beteenden.

Syftet med den här rapporten är att visa hur förtroendevalda i beslutande församlingar ska få bättre kunskaper om hur deras beslut påverkar kvalitet, prestationer och affärsmöjligheter för samhällsbyggnadssektorns aktörer. Den har också ambitionen att ge tankar om hur sektorn, i det följande benämnd ”Samhällsbyggnad” alternativt ”sektorn”, kan bidra till detta inom några viktiga områden.

En genomtänkt kommunikation med politiken är ett nyckelord. Det måste ske brett, utifrån en förankrad strategi hos sektorns företrädare, med en tydlig berättelse som man vill att politiken ska lyssna till. Det måste ske med goda argument och förståelse för politikens demokratiska uppdrag. Det bör ske med budskap som förenar sektorns aktörer i relation till politiken och även andra arenor. Den måste också ligga i linje med kommunikationen gentemot den arena som många gånger sätter den politiska dagordningen mer än politiken självt: medierna.

Den här rapporten är skriven med den tidigare studien från BQR, ”Kan omvärlden ha rätt” som utgångspunkt. Där gjordes en kartläggning av sektorns omvärld. Där diskuteras omvärdens syn på samhällsbyggnadssektorn och vilka möjligheter som finns för att skapa långsiktig kvalitetsutveckling inom sektorn. I rapporten lyftes några aktörer fram som påverkar samhälls-

byggandets förutsättningar. Fyra områden – arenor – valdes utifrån vad som bedömts vara de viktigaste aktörerna med störst möjlighet att kunna påverka sektorns kvalitetsutveckling: Opinion, Politiken, Brukare och Kapitalet.

I det här arbetet står den politiska arenan i blickfånget. Hur ska sektorn närma sig politiken? Hur ser samspelet ut idag? På vilket sätt kan samhällsbyggnadssektorns företrädare bidra till en bättre dialog? Och vad vinner politiken respektive sektorn på det? I rapporten presenteras tankar kring samhällsbyggnadssektorns berättelse som ska få politiken att lyssna. Här ges en bild av problem som uppmärksammas och måste lösas. Här anges vad sektorn bör säga till den politiska arenan och omvänt: vilket budskap förmedlar politiken till sektorn? Som bilaga föreläggs i korta punkter några konkreta tips och idéer inför planeringen av politikerkontakter.

I studien "Kan omvärlden ha rätt" drogs slutsatsen att det därför nödvändigt att utveckla kunskapen om dessa arenor och skapa nödvändig samverkan mellan berörda aktörer för att kunna identifiera konkreta incitament som kan stimulera effektiva drivkrafter. Några frågeställningar berörde den politiska arenan där följande angavs:

- Hur närmar sig sektorn politikerarenan?
- Hur ser samspelet ut idag och hur kan det utvecklas?
- På vilket sätt kan sektorn bidra?
- Hur ser incitamentskedjorna ut för de olika aktörerna?

Ytterligare två frågeställningar angavs som inte berörs utförligt i den här rapporten då de mer kan betraktas som sakfrågor. Därmed har de bedömts ligga utanför ramen för just den här rapporten som mer kretsar kring formerna.

- Hur utveckla samverkan mellan bebyggelse och sociala strukturer?
- Hur säkerställa samverkan mellan bebyggelse och kommunal infrastruktur?

Frågeställningarna inom ramen ovan bildar utgångspunkt för sektorns dialog med politiken. De är centrala för politikens perspektiv på samhällsbyggnad och de innebär en viktig koppling mellan bygg och infrastrukturfrågor, ett utvecklingsområde som lyfts fram av den politiska arenan i intervjuer.

I rapporten exemplifierades behov av dialog med den politiska arenan i två aktuella frågor: energieffektiviseringar och ombyggnad/upprustning av miljonprogrammets bostäder. Här sker särskilda projekt inom ramen för BQR:s verksamhet, i och inom medlemsorganisationerna, varför dessa lämnas utanför rapporten. De är ytterligare exempel på områden där behovet av dialog med politiken är synnerligen angeläget för att nå framgång.

Syfte

Projektet har haft syftet att i dialog med företrädare för politik och företagande inom området samhällsbyggnad ta fram en kortfattad och konkret handledning om hur man som företrädare för ett företag eller en organisation på lämpligast sätt utvecklar kontakter med myndigheter och politiker. Under arbetet med uppdraget har detta vidareutvecklats genom att de konkreta tipsen till kontaktvägar och kontaktmetoder med politiken sätts in i en bredare ram. En grov analys av utgångsläget och problembilden har gjorts. Synpunkter och reflektioner från sektorsföreträdare har vävts in i tankar om problembilden, om politikens respektive sektorns tänkbara utgångspunkter inför en förstärkt dialog. Tankar om strategier och utgångspunkter för kommunikationen har tagits fram genom inspirerande bidrag från intervjupersoner.

Metod

Arbetet har genomförts under december 2007 och januari 2008 och bygger på inläsning och studier av material från sektorns organisationer och företag som publicerats på nätet. Internet har också använts för att studera politiska program, initiativ från regeringen och i riksdagen inom samhällsbyggnadsfrågor. Ett antal intervjuer har också genomförts för att få fördjupningar och nya perspektiv. Här finns således bidrag från riksdagsledamöter, landstingsråd, kommunstyrelseordföranden, byggkonsulter och byggföretag, branschorganisationer, myndigheter och regeringskansli.

En enkät har sänts till ett femtiotal kommunstyrelseordföranden i landet för att det kommunala perspektivet ska finnas med utifrån ett politiskt ledningsperspektiv. Till grund för rapporten ligger också en enkät gjord av Svensk Byggindustri till medlemsföretagen, en opinionsundersökning från Fastighetsägarna i Stockholm samt material hämtat från nätet från sektorns olika representanter.

Slutsatser

En central frågeställning är hur näringslivets krav på lönsamhet och af-färsmässighet kan samverka med politikens ambitioner. Slutsatsen är tydlig: det finns goda förutsättningar att stärka dialogen med politiken i centrala frågor som betyder mycket för sektorns förutsättningar att verka. Det finns ett stort intresse av de olika frågorna. Det finns en önskan av kontakter med sektorns företrädare, inte minst i övergripande samhällsbyggnadsfrågor. Hos politiken i stort finns också en vilja att veta mer och att medverka till mötesplatser mellan politik och samhällsbyggare. Men där finns också förväntningar att sektorn förstår politikens villkor och att de problem och brister som finns i "bygg" tas på mycket stort allvar.

Förslagen i det följande syftar till något som kan beskrivas som ett dubbelt "beting" eller en tvåstegraket. Bilden och kännetecknen av Samhällsbyggnad måste förändras och stärkas, inte minst med politikens ögon. Därmed underlättas nästa steg: att föra konstruktiva samtal om hur övergripande problem och konkreta sakområden med bäring på kvalitet, som är viktiga för sektorn som helhet, ska komplettera varje bransch egna aktiviteter.

Vid läsning av tidigare rapporter inom BQRs kvalitetsarbete noteras att begreppet samhällsbyggnad saknar full uppslutning och engagemang. Detsamma gäller inom delar av politiken: på kommunal nivå är termen förekommande i namn på kommunala nämnder. Där har detta också en förankring i kommunalpolitikerns tanke om sitt ansvarsområde och ses ofta som högt prioriterat. "Varumärket" Samhällsbyggnad bör prövas och en samlad strategi för att bygga upp varumärket inför politiken bör övervägas. Sannolikt ger en lyckad etablering av samlingsbegreppet ett högt värde och är en styrkefaktor när samtal förs med politiken. Här är det angeläget att utgångsläget är klart: vilken bild har politiken av sektorn idag?

3. Samhällsbyggnad...

För att människors liv och vardag ska fungera krävs en väl fungerande bygg-, fastighets- och anläggningssektor. Kvaliteten i produkterna och förvaltning påverkar hälsa och människors välbefinnande. Sektorns aktörer skapar i bästa fall trygga och levande livsmiljöer, inte minst för barnen. Samhällsbyggnad innebär att konkret och fysiskt bygga fungerande samhällen med närhet till offentlig och kommersiell service. Delar av sektorn ser till att folk kan ta sig till sina arbeten och till kultur, fritid och nöjen i anläggningar som sektorns medarbetare har uppfört. I såväl byggande, förvaltning som av trafiksystemet påverkas miljön. Hur bygg- och fastighetssektorn agerar avgör därför samhällets möjligheter att nå fastställda miljö kvalitetsmål. Så är sektorns band sammanlänkade med den politiska arenans engagemang.

Samhällsbyggnadssektorn förenar konkurrensutsatt verksamhet i företag som har lönsamhetskrav med samhällsintressen och politisk ledning. Samhällsbyggnad är också en sektor där politiken, politiska beslut och politiska företrädares agerande spelar stor roll för utvecklingen och för sektorns förutsättningar att verka. Samhället i form av riksdag, regering, regioner och kommuner samt myndigheter sätter avgörande spelregler som kan underlätta eller i värsta fall försvåra arbetet. Bostadsbyggande, planering av städer och landskap, beslut om betydande investeringar i infrastruktur, prioriteringar av forskningsresurser, skattelagstiftning är sådant som gör sektorns behov stort av en aktiv och löpande dialog med politiska företrädare.

I tidigare rapporter har konstaterats att begreppet samhällsbyggnad tolkas lite olika. Här har genomgående använts den definition som Boverket gör i en redovisning till regeringen:¹

¹ Rapporten ” Hur utvecklingen inom samhällsbyggnadssektorn kan följas och kommuniceras ” Boverket 2007

”Med samhällsbyggnadssektorn förstås alla aktörer som är involverade i hela processen, från byggande, förvaltning och boende inom bygg-, fastighets- och anläggningssektorn.

I rapporten ”Kan omvärlden ha rätt” var budskapet tydligt: *”Genom att lyfta begreppet ”Samhällsbyggnad” har sektorn en möjlighet att visa på både samhällsnytta och medverkan för tillväxt”*. Slutsatserna i den här rapporten stämmer med den bilden. Det finns mycket stor anledning för sektorns företrädare och aktörer att känna stort självförtroende. En framgångsrik etablering av begreppet torde vara lockande för politiken som i sitt basuppdrag arbetar just med samhällsbygge som utgångspunkt, låt vara utifrån en bredare definition.

Några av byggsektorns organisationer ger i rapporten ”Vi bygger hållbar tillväxt” en bra bild av hur omfattande och betydelsefull sektorn är. Det är kunskaper som bör vara viktiga dörröppnare när man söker kontakt med omgivande aktörer:

Bygginvesteringar	– 200 mdr kr
Byggmarknadens storlek	– 275 till 325 mdr kr. Därav installationsmarknaden ca 70 mdr kr
Antal anställda i sektorn	– 450 000 personer (12% av den totala sysselsättningen) 250 000 installatörer och byggare 60 000 i byggmaterialindustrin 22 000 arkitekter och konsulter 120 000 i fastighetsbolag etc
	Antal företag i sektorn – 60 000
Exporten av byggmaterial	– 50 mdr och snabbt ökande

Och man konstaterar att ”Samhällsbyggnadssektorn skapar jobb för företag också i andra sektorer. En uppskattning visar att ca 200 000 – 250 000 personer ytterligare finns i sektorn och sammantaget är närmare 700 000 personer beroende av samhällsbyggnadssektorn. Här ligger också möjligheter att öka samhällsbyggnads tyngd i debatten genom att tydligare profilera sektorns stora betydelse för tillväxt och jobb.

Sektorns företag och organisationer är redan idag mycket aktiva när det gäller kontakter med politiska församlingar i syfte att föra fram förslag och

önskemål om förändringar i villkoren för byggande och förvaltning. Detta ska därför ses som komplement och utveckling av dialogen utifrån helhet och kvalitetsfrågor i stort. Förslagen visar hur sektorn kan förena de olika branschernas intresse med viktiga gemensamma dagordningspunkter inför kontakter med politiska företrädare. Bara så kan man på allvar lyfta frågor och förändra beslut som är väsentliga för sektorns kvalitetsutveckling möjligheterna för sektorn att verka som engagerade samhällsbyggare.

4. Berättelsen...

eller Vad sektorn bör berätta för politiken

a. Problemen

Varför ska samhällsbyggnadssektorns aktörer försöka stärka möjligheterna att på ett bättre sätt närma sig den politiska arenan? Skälen kan säkert vara många och varierande. Utgångspunkten måste vara att kontakter och dialog ska ge bättre förutsättningar för sektor och dess medarbetare att kunna göra sitt jobb till en högre kvalitet. Det kräver en genomgång av de problemområden som bör vara i fokus när arbetet läggs upp för dialoger med politiken. En av slutsatserna i rapporten "Kan omvärlden ha rätt" var att *"byggandet har generellt ett dåligt rykte där behovet av åtgärder som stärker dess image i omvärlden är stort men där ingen idag driver en önskad bild av sektorn."*

- Det finns en upplevelse av ett bristande intresse från politiken av sektorns frågor. Det skapar svårigheter att få igenom regelförändringar och beslut i övrigt som är nödvändiga för sektorns verksamhet och långsiktiga kvalitetsarbete.
- I "Kan omvärlden ha rätt" uttrycktes en generell iakttagelse att "omvärlden inte vill ha med "bygg" i mycket tidiga skeden eller i annat långsiktigt och övergripande samarbete därför att man upplever att branschen är ointresserad.
- Det finns också en omvänd bild: Politiken är alltför engagerad och inte sällan i detaljer. Alltför ofta hamnar fokus på delar i en planprocess samtidigt som det viktiga, större perspektivet på fysisk planering kunde vara mer offensivt.
- Det finns klara åsikter att politiken är alltför splittrad i sin organisation på nationell nivå.
- Det saknas samordning och frågor om "bygg" hanteras av en rad departement och riksdagsutskott. Det förefaller inte heller självklart att sektorn räknas in i näringslivsfrågor eller när tillväxtfrämjande åtgärder lyfts fram.

- Sektorn själv beskrivs i intervjuer som splittrad och spretig i sitt sätt att organisera sig.
- En rad initiativ tas men det gemensamma agerandet kan stärkas för att nå gemensamma mål.
- Byggfel beskrivs som ett hot mot varumärket. Tidvis har frågan också föranlett initiativ från politiken: I intervjuerna betonas skarpt att sektorn själv äger frågan. Däremot krävs dialog, om inte annat för att redovisa vad man faktiskt gör för att förbättra byggprocesserna.
- Ibland fattar politiken beslut som går emot varandra, exempelvis i form av mål om energieffektiviseringar samtidigt som skattesystemet motverkar energismarta investeringar för hushållen.
- Kommunernas tillämpning av regelverk varierar, vilket ställer till bekymmer för företagans planering. Kompetensen behöver stärkas i en del kommuner. Mindre kommuner bör samverka kring myndighetsutövning för att hålla en kompetensnivå som klarar marknadens tryck.
- Politiken kräver av sektorn men också det omvända måste gälla: Ett exempel är att kommunerna bör ha tydliga tidsgränser för sin hantering av planärenden.
- Det finns hos företrädare för sektorn upplevelser av att staten ibland initierar utvecklingsprojekt men drar sig tillbaka när finansiering diskuteras.
- I "Kan omvärlden ha rätt" noterade man att det till skillnad från andra sektorer bedrivs ett mindre effektivt arbete gentemot politiken "beroende på sämre internt samarbete och mer splittring. Kombinationen dåligt rykte, splittrad bransch och splittrad högskola innebär också att förutsättningarna för statligt forskningsstöd blir sämre."
- Begreppet "samhällsbyggnad" är ett potentiellt starkt varumärke inför den politiska arenan. Däremot ger exempelvis sökningar på nätet en tydlig bild av att mycket återstår att göra för att etablera Samhällsbyggnad.
- Personalrekryteringen är en central framtidsfråga. Ska de stora pensionsavgångarna klaras krävs fler nya medarbetare vilket ställer krav på en positivare bild av sektorn. Ska det kunna åstadkommas beror en del på om de politiska besluten ger bygg och förvaltning goda förutsättningar.
- Alldeles för lite uppmärksamhet läggs idag på den befintliga bebyggelsen, är ett budskap från branschföreträdare och politiker. Här ligger stora utmaningar i ombyggnad- och upprustningsfrågorna. Underhåll blir ofta akuta insatser i stället för ett mer långsiktigt perspektiv och att förvaltningsperspektivet stärks redan under planeringen.

- Från politik och samhällsbyggnad finns intresse av att utveckla dialog kring nya finansieringsformer för exempelvis infrastrukturinvesteringar. Det finns också ett växande intresse för att se livscykelkostnader i anslutning till investeringsbeslut.

Således har samhällsbyggnad all anledning att utveckla sina samtal med politikens aktörer. Här finns sakområden som kräver lösningar för att säkra kvaliteten i byggande och förvaltning, såväl på kortare som längre sikt. Politiken och politiska beslut kan här bidra eller motverka en positiv utveckling.

Samtidigt får inte förhållningssättet inför de förtroendevalda vara krav på att politiken alltid ska komma med lösningar på sektorns egna problem. I en intervju uttrycktes det som att det snarare handlar om att utveckla och stimulera till bra kvalitetssystem och processutveckling inom bygg, än att avvakta statliga ingripanden. I ett enkätsvar från ett kommunalråd finns ett råd som bör tas på mycket stort allvar i det vidare arbetet.

Det är inte i första hand branschens externa kontakter som avgör dess legitimitet utan i vilken grad man gör ett bra jobb internt.

b. Berättelsen

Centralt för denna rapport är den uppgift som tydligt angavs i "Kan omvärlden ha rätt?".

För sektorn är det därför viktigt att söka beskriva helheten och den ömsesidiga nyttan för den politiska världen"

Samtal och undersökningar som ligger till grund för den här rapporten visar samtidigt för politiska företrädare som är öppna, nyfikna och intresserade av sektorns verksamhet. Det är ganska naturligt. Samhällsbyggnad intar en central roll i det politiska livet. Den utgångspunkten och kunskapen innebär en stor möjlighet för sektorn till framgångar. Ett ömsesidigt förhållande där politikens mål bara kan uppnås med ett framåtblickande samhällsbyggande. Där sektorns krav på långsiktiga spelregler, kvalitetsförbättringar, och möjligheter att förena samhällsbyggande med goda affärer bara kan mötas om politiken lyssnar och förstår sambanden.

Kontakten, viljan att ta emot budskapet och engagemanget att driva frågan vidare till beslut påverkas av vilken bild som "politiken" har av sektorn.

Där ligger också en uppgift att bestämma vilken som är den önskade bild som ska förmedlas. Vilka kännetecken vill man ha? Vilka kännetecken har sektorn i politikens ögon och hur kan bilden vara vinnande inför samtal i sakfrågor? Ett tänkt tillfälle då sektorns företrädare sökt kontakt med "politiken" för att presentera viktiga förslag skulle kunna se ut så här, sett med en folkvalds ögon:

A) *där sitter en företrädare – och MAN förstås – för en sektor som fuskar och bygger fel till höga kostnader för oss alla. De kräver bara, bidrar aldrig med helhetsresonemang eller visar förståelse för vårt uppdrag. De pratar emot varandra och har otroligt korta perspektiv, samtidigt som de inte har fattat hur stor klimatfrågan är. De kommer när budgeten är klubbad och förstår inte att det finns andra intressen som ska vägas in. Deras förslag verkar bara vara ett i raddan av trista, tråkiga och gnälliga krav”.*

B) *”där sitter en företrädare för samhällsbyggnad: engagerade i samhällsbyggande, gör ett föredömligt arbete för att bidra till klimatmålet. De har tydliga visioner om att bygga goda uppväxtmiljöer för barnen. De jobbar långsiktigt och målmedvetet, ser till helheter. De förstår vår situation och är konstruktiva i samtal. Deras förslag ger faktiskt bättre förutsättningar för att nå våra mål”*

Arbetet handlar om att förändra bilden, från A till B. Om nu den negativare bilden stämmer. något som vore värdefullt att få bekräftat genom mer vetenskapliga undersökningar. Det gäller att hitta former att berätta sektorns berättelse. En berättelse om avgörande insatser för att Sverige ska fungera. Politiken ska känna en möjlighet i att använda sektorn som egen draghjälp. Men också ge tydliga signaler om vad som måste förändras om jobbet ska kunna göras, om behoven ska kunna mötas och om det ska kunna ske till högsta möjliga kvalitet. Det bör också utformas som en samlad offensiv där sektorn lyfter fram samma värderingar och samma berättelse även när dess organisationer, företag och branschorganisationer driver för dem viktiga frågor gentemot politiken.

En framgångsrik strategi för dialog med "politiken" kan innehålla:

- Målbild: gemensamma mål på kort och lite längre sikt bör formuleras, utifrån en given problembeskrivning. Målet bör omfatta både den bild man vill sätta och förändringar i sakfrågor som är angelägna.

- Berättelse och budskap: Vad vill Samhällsbyggnad kommunicera med politiken? Vilka är de framtida möjligheterna för politiken i sektorns arbete och vilka värden står sektorn för? Vilka är hoten med bristande dialog och/eller uteblivna förändringar?
- Argumenten bör trimmas. Politiken ska erbjudas fakta och argument.
- Spelplanen: det gäller att lära känna planen innan spelet börjar. Vilka spelar där? Vad säger de? Hur förhåller det sig till sektorns eget önskade budskap?
- Supporters: Vilka är det som tycker som vi? Hur kan vi finna kraftfulla allianser? Finns det möjligheter till "oheliga allianser", ovanliga konstellationer som också kan intressera medierna samtidigt som det visar kraften i sektors budskap?
- Bromsklossar: Vilka säger nej, röstar nej och varför? Finns det argument som kan vända bromsen till en aktör som vill färdas snabbare framåt? Gärna mot samma mål? Hur möter vi argumenten?

Här är en central utgångspunkt och framgångsfaktor att se all kommunikation som en helhet. Det är inte genom korta och slagkraftiga slogans som sektorn vinner framgångar. Kommunikation i den meningen måste ses som alla budskap men också handlingar, såväl sektorn som helhet men också varje aktör. Allt bidrar till den gemensamma kommunikationen.

Vilket är sektorns eget erbjudande till politiken för att nå den win-win-situation som kan vara en verkningsfull kraft för samhällsbyggandet? Vid sidan av de grundläggande förväntningarna om att kvalitetsarbetet bedrivs offensivt bör ett vidgat synsätt tillföras. Visst måste sakfrågor drivas. De konkreta problem som arkitekter, byggare, fastighetsägare och anläggningsbranschen upplever måste formuleras om till konkreta förslag där förväntningar om förändringar beskrivs för politiken.

Men sektorn har mycket att vinna på att tillföra en större bild som bas för det konkreta. Dels därför att dessa "nya områden" i sak är både angelägna samhällsfrågor men de kan också bidra till ett lyft för bilden av "bygg". Sannolikt har sektorn en tämligen "hård" bild i människors medvetande, något som bör mätas i känneteckensstudie. Att väva in områden av "mjukare" slag är därför önskvärd. Och vad gäller exempelvis miljö- och klimatfrågorna torde gälla att den som inte aktivt, helhjärtat och med kraft har involverat dessa i alla verksamhet får mycket svårt att överleva i takt med konsu-

menters och ”politikens” växande krav och förväntningar. Några sådana områden där sektorn borde kunna samlas kring en gemensam målbild som illustrerar samhällsbyggandet och engagemanget för människor kan vara:

Barnperspektivet

Så bidrar Samhällsbyggnad till boendemiljöer, trafiklösningar och annat som är världsledande när det gäller barnperspektiv, från planering till färdig produkt.

Miljö och klimat

Varje process och aktivitet inom Samhällsbyggnad tar utgångspunkt i hållbarhetsperspektiv och bidrar till klimat- och miljömål. I nyproduktion är energismarta lösningar självklara. Ett långsiktigt program för det befintliga beståndet utvecklas inför ombyggnation.

Trygghet i vardagen

Sektorn tar människors växande oro och otrygghetskänsla på stort allvar. Trygghetsperspektivet är genomgående i allt byggande och i förvaltningen i nära dialog med boende och brukare.

Nya hållbara samhällen

Sektorn ligger i frontlinjen när det gäller upprustning och ombyggnation där hänsyn tas också till det nya samhället: familjesammansättningen ser annorlunda ut, tillgänglighetskraven måste finnas med, hela stadsutvecklingsarbetet där boende, arbete, transporter och annat planeras som en helhet utifrån ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

Sådana värderingsladdade, och angelägna frågor, ger inte bara ”goodwill” i sak. Där finns också möjligheter att i kontakterna med politiken nå fler folkvalda än vad som annars lockas av dialog med ”byggare”. Folkvalda vars röster i såväl mötesrum som i omröstningar väger lika mycket som de helhjärtade ”vännerna” till ”bygg”. Ett framgångsrikt arbete med att skapa en positiv bild av sektorn ger en bättre position i förhållande till politiken när väl så angelägna sakfrågor ska diskuteras.

*Skulle närings- och miljöministern känna till vår teknik skulle det avsevärt förbättra vår verksamhet och även ge branschen hemma en ny dimension.
från svar i enkät, Sveriges Byggindustrier*

5. Politiken...

Om "samhällsbyggnad" ska kunna påverka politiken krävs kunskap om var denna politik föds, utvecklas och läggs fast genom beslut. Vad driver fram konkreta ställningstaganden och beslut? Vilka kanaler är bäst för att kunna bidra med sektorskunskaper inför beslut? Ska dessa processer förstås är det nödvändigt att vidga perspektivet till hela fältet, såväl de samhällsorgan som fattar besluten men också till "politikens verkstad" som sker i partiernas inre liv. Både fälten är intressanta för samhällsbyggnad.

En förutsättning för att förbättra kommunikationen är att förståelsen för politikens grundläggande uppdrag och i bästa fall sympati för politikens vardag finns hos sektorns företrädare. Har man inte den klart för sig när man går in i samtalet är det lätt att missförstånden tar över, att förutfattade meningar rycker sönder de annars goda argumenten och därmed försämrar möjligheterna till framgång.

Oavsett partifärg är det mycket som förenar riksdagspartierna. Drömmen om ett bättre samhälle. Ambitionerna att få stöd av svenska folket för den egna samhällsmodellen. Och inte minst värderingar och ideologi som oftast moderniseras i takt med samhällsutvecklingen och som hos de flesta blir en bas i den politiska vardagen. De allra flesta beslut tas faktiskt helt enigt. Där det uppstår debatt är man ofta enig om målen men skiljer sig i vilka verktyg som ska användas. Man har ett program man brinner för att genomföra. Det kräver flest röster på valdagen av väljarna. Antingen till det egna partiet eller till en koalition. Ska det lyckas behövs väljarnas gillande för den egna politiken och omvända känslor gentemot motståndarens.

Politiken är ingen sammanhållen helhet. En av politikens främsta uppgifter är att väga olika samhällsintressen mot varandra. För samhällsbyggnadssektorns del är konflikten mellan bevara och bygga en sådan uppgift. Men det handlar också om prioriteringar i övrigt, bland till synes oändliga behov som svenska folket gemensamt har bestämt ska lösas av samhället. Inte säl-

lan genom uttag av skatter där politiken också fått uppgiften att utifrån sitt mandat från väljarna på valdagen bestämma form och nivå.

För hela det politiska fältet har också samhällsbyggnad varit ett område där samhällsintressen och företag/exploateringsintressen ibland ställs direkt mot enskildas motstridiga önskan. För kommunpolitiker men också för regeringens handläggning har överklaganden inte bara varit "ärenden". Där har uppdraget bevara/bygga ofta ställts på sin spets handfast och konkret. Ska marken användas för exploatering av bostäder, arbetsplatser eller handelsområden? Eller ska den bevaras som rekreationsområde eller vårdas för den biologiska mångfaldens skull? Företagen har förväntat sig snabba besked. Enskilda och exempelvis miljöintressen har förväntat sig att politiken ställer sig på just deras sida.

Vad driver då politik och förtroendevalda? Vilka utgångspunkter har man för engagemanget? Och hur kan sektorns företrädare utifrån den kunskapen förbereda mötet?

Några av politikens mer generella drivkrafter:

- reaktioner mot brister i samhället
- opinionstryck i form av medier och allmänhet/väljare
- önskan om tydligare profilering av det egna partiet
- förslag från individer som anammats av exempelvis partiets beslutande organ
- genomföra vallöften och handlingsprogram
- tjänstemannaförslag som ska "transporteras" till beslut.

Det finns förstås en naturlig förbindelse mellan politikens olika fält som kan ses som dels själva partierna och deras inre liv, dels de beslutande församlingarna i riksdag, kommun och landsting/regioner. I teorin formuleras ställningstaganden i ett förslag till beslut som att partiet bestämmer. Därefter ges de förtroendevalda ett uppdrag att genomföra den eller i opposition driva förslag enligt besluten. För ett regeringsparti är det vanligt också med det omvända. Den förda politiken legitimeras och visas upp tydligare genom att partiernas ledningar får stöd för och skriver in viktiga frågor på sina dagordningar i texter och beslut i partiernas beslutsförsamlingar.

Framgångsvägen för samhällsbyggnad kan vara att arbeta i både de politiska fälten. Naturligtvis för att få riksdagsledamöter och den sittande regeringen att lyssna och ta till sig budskap. Självklart är kommunalpolitiker centrala för sektorns budskap. Men också att genom partierna finnas med i god tid, innan frågor blir färdiga ställningstaganden och beslutsunderlag.

I det offentliga beslutsfattandet agerar de förtroendevalda politikerna tillsammans med tjänstemannaorganisationen. Grovt sett ska politiken ange färdriktningen, ta initiativ och fatta beslut. I politikens självklara uppdrag ligger också att bedriva opinionsarbete, föra fram politiska positioner och se till att förslagen har ett folkligt stöd. Här har också de förtroendevalda i opposition en särskild uppgift som granskare av de styrande majoriteterna.

Tjänstemännen i stat och kommun har till uppgift att förse politiken med beslutsunderlag. De har också en viktig roll i att göra politiken praktiskt genomförbar genom att tillhandahålla fylliga beslutsunderlag åt politiken. En viktig uppgift är också att beskiva förslag utifrån juridiska aspekter, beskriva ekonomiska effekter och ha koll på formalia i beslutsprocessen.

Beslutsfattarna...

En strategi för utveckling av sektorns kontakter med politiken har syftet att påverka de som fattar beslut i riksdagen, i regeringen, i kommuner och landsting/regioner. Ytterst syftar den här rapporten till att visa möjliga vägar för att Sveriges folkvalda ska ha Samhällsbyggnads bästa i bakhuvudet när lagar stiftas och kommunala beslut fattas. Den vill också peka på vägar att få fram de där angelägna förslagen som underlättar för sektorns aktörer, som ger goda planeringsförutsättningar och rimliga villkor. Den vill samtidigt ge goda argument för konstruktiva politiker att våga höja sina röster i samhällsbyggnadsfrågor, väl medvetna om att väldigt många lyssnar och är engagerade. Mer praktiska och konkreta tips om formerna för kontakter med beslutsfattare finns som bilaga. Först en mer teoretisk ram och utgångspunkt:

Framgången avgörs bland annat av vilken inställning som finns till sektorn och till samhällsbyggnadsfrågor inom arena politik. Men till att börja med avgörs påverkansförutsättningarna av att politiken verkar inom ramar som sätts av demokratin/folkstyret. Som tidigare sagt så är kännedom och förståelse om beslutsfattarnas uppgift viktigt att ha i minnet.

Demokratien ger avtryck i såväl formerna för mötet som möjligheterna att få "raka besked" eller påverka beslut enligt de önskemål man presenterar. Av regeringsformen framgår att all makt utgår från folket och att denna makt utövas under lagar. När sektorn närmar sig politiken måste insikt finnas att beslutsfattande på olika nivåer i samhället inte organiseras efter en eller annan samhällssektors intressen. Utgångspunkten är i stället hur en effektiv styrning och ledning ska kunna uppnås och ytterst hur befolkningens/väljarnas uttryck i allmänna val bäst ska kunna slå igenom i beslut. En lättöversiktlig genomgång av beslutsfattandet och dess rammar finns på regeringens hemsida, www.regeringen.se

Enligt regeringsformen styr regeringen riket. Det innebär att regeringen ska planera, ta initiativ och verkställa. Regeringen har till sin hjälp en särskild förvaltning, regeringskansliet. Här ligger också en begränsning i regeringens möjligheter att styra som förhindrar regeringen att besluta i ett enskilt ärende som rör myndighetsutövning. Det ankommer inte heller på regeringen att besluta om tillämpningen av lagarna. Regeringen utövar sin makt mycket genom att använda sin normgivningskompetens där man beslutar om förordningar. Genom regleringsbrev och särskilda förvaltningsbeslut anger man ramarna för myndigheternas arbete.

Regeringens roll som initiativtagare gör också att den i mycket hög grad styr riksdagens verksamhet. Det sker främst i form av budgetpropositioner men också med en rad särpropositioner, genom att besvarar frågor och interpellationer.

Regeringsformen styr beslutsfattandet: Regeringen avgör ärenden vid sammanträden en gång per vecka, normalt torsdag förmiddag. Viktigt är att komma ihåg att det är de formella besluten. En större del av ärendena har avgjorts långt tidigare i den interna beredningen inom regeringskansliet. Där finns oftast en betydligt längre historia av förberedande art, inte sällan genom det välutvecklade svenska utredningsväsendet där en framgångsrik väg till påverkan är att försöka få utredningsdirektiv att ta vissa perspektiv i beaktande.

För den som möter politiken är det viktigt att komma ihåg politikens egna "cykler" som i stort styr agerandet och som påverkar möjligheten till en positiv kommunikation. Hela basen för politikens dagliga arbete är resultatet på valdagen och det politiska program som vunnit väljarnas stöd. Det

är också där prioriteringarna finns för partiet eller koalitionen som fått regeringsmakten. Initiativ ska tas, vallöften bockas av samtidigt som budget och utgiftstak ska hållas. Det man gjort ska redovisas tillbaks till väljarna i nästa val och ambitionen är naturligtvis att då kunna få förnyat förtroende. Vill man påverka lagar och beslut är det avgörande att kunna "spela in" tankar och förslag rätt i budgetprocessen.

Staten har ett budgetår som följer kalenderåret. En rambeslutsmodell tillämpas som innebär att riksdagen först lägger fast den totala utgiftsnivån. Sen delas den upp på 27 olika utgiftsområden och därefter fastläggs anslag till olika ändamål inom ramarna. För den som närmar sig regering och riksdag med förslag som har ekonomiska effekter är viktigt att komma ihåg att statens tillämpar utgiftstak för den offentliga sektorn. Det är treårigt och uppdelat på staten, socialförsäkringarna och ett för hela offentliga sektorn, inklusive kommunerna.

Det mesta av politiken, oavsett samhällsnivå, läggs konkret fast i budgetdirektiv och i budgetbeslut. I såväl kommun som i regering och riksdag är budgetprocessen i princip något som håller på året om. Budgetprocessen för nästkommande år startar i regeringskansliet runt årsskiftet, d.v.s. ungefär samtidigt som riksdagen debatterar och beslutar om den närmast gällande budgeten. Då tas olika beslutsunderlag fram för de budgetpolitiska avvägningar och prioriteringar som regeringen ska göra. I mars lägger regeringen fast fördelningen mellan utgiftsområden och senast den 15 april ska vårpropositionen överlämnas till riksdagen för behandling. Samtidigt arbetar regeringskansliet vidare med rambereidningen där förslag läggs om fördelning inom utgiftsområden. Före sommaren tas ett preliminärt budgetbeslut och i slutet av augusti "läses tabellverket". Senast den 20 september (icke valår) tar finansministern promenaden över till riksdagen med budgetförslaget.

För kommuner och landsting varierar processen med budgeten. Sök på hemsidorna för respektive kommun för att ta reda på den lokala planeringen. Många använder vårens första kvartal till att jobba med budgetdirektiv som fram mot sommaren läggs fast av kommunfullmäktige. Först sker det i styrelser och nämnder efter underlag som lagts fast av kommunens ekonomifolk och ibland antagits av kommunstyrelse/budgetberedning. Utifrån detta tar nämnderna fram sina önskelistor och behovsredovisningar. Detta styr i hög grad den slutliga budgeten som i detalj brukar beslutas i november.

I "Kan omvärlden ha rätt" lyftes fram att "På nationell nivå är inte samhällsbyggnadsfrågor ett ämne på den politiska arenan. Den utgångspunkten bör nyanseras. Ett resultat av de intervjuer, enkätsvar och sökningar på nätet som den här rapporten bygger på är att intresset finns och att förutsättningarna är relativt goda att utveckla konstruktiva samtal med politiken. Att politiken på nationell nivå inte verkar sätta samhällsbyggnadsfrågor högt på dagordningen kan möjligen vara ett resultat av att man inom sitt eget område saknar initiativ eller omvänt upplever statliga beslut som intrång som branschen/marknaden borde kunna hantera själv. Möjligen hänger bilden av ointresse också ihop med att det saknas en uttalad "ruta" för samhällsbyggnadsfrågor inom regeringskansli och riksdagsutskott. Efter valet 2006 försvann också det tidigare Miljö- och Samhällsbyggnadsdepartementet, något som kan ha förstärkt bilden av ointresse. I riksdagen sammanfördes tidigare bostadspolitiska frågor med lagutskottet till ett nytt civilutskott, något som ytterligare kan ha satt bilden av svalt intresse.

Här finns möjligen en roll för sektorns företrädare att spela som också möter behov av många riksdagsledamöter. Det är idag svårt att hantera utskottsövergripande frågor och det saknas särskilda utskott med "helikopterperspektiv". Här borde en möjlighet finnas för Samhällsbyggnad att erbjuda sådana gränsöverskridande arenor där exempelvis byggfrågor, förvaltningsfrågor, infrastruktur och miljöfrågor kan mötas.

Som tidigare nämnts behandlar få riksdagsinitiativ frågor där begreppet samhällsbyggnadssektorn är utgångspunkten. Under motionstiden 2007/08 lades en motion om ett sektorsprogram för samhällsbyggnad av en socialdemokrat. Samtidigt lades en kristdemokratisk ledamot en motion om forskningsresurser till sektorn. Bilden av svagt intresse stämmer således om man ser till ledamöternas närmast ickeanvändning av begreppet.

Däremot finns samhällsbyggnad invävd i betydande delar av riksdagsarbetet. Investeringar i vägar och järnvägar tillhör de frågor som riksdagens ledamöter motionerar flitigast om under den årliga motionstiden. Inte sällan tar de utgångspunkten i hur regioner och städer ska kunna utvecklas utifrån ett samhällsbyggnadsperspektiv, hur bostadsbyggandet ska kunna förbättras och hur staden/glesbygdens näringsliv ska kunna blomstra ännu mer.

En ytterligare kunskap behövs när samtal och dialog planeras med beslutsfattarna: Man möter personer som har en professionell uppgift att ha åsikter i frågor. Vad kontakterna måste syfta till är att ge ny kunskap och nya fakta till beslutsfattarna inför deras eget arbete som används som utgångspunkter när politiken formuleras. Framgångsrika samhällskontakter handlar aldrig om att ta politikens roll som debattör eller åsiktsförmedlare.

Partierna...

De flesta organisationer som arbetar med samhällskontakter är inriktade på de beslutande församlingarna och aktörerna. Ska man påverka besluten inom sådana områden som är angelägna för den egna verksamheten är det en självklar inriktning. Det bör inte utesluta att också partierna i sig är viktiga arenor. Den som lyckas plantera idéer och förslag som på ett tidigt skede processas inom ett partis beslutsorgan och i medlemsleden har underlättat möjligheterna att få genomslag i den senare praktiserade politiken betydligt. Naturligtvis är det en resursfråga. Partierna är många och dess lokala, regionala och nationella strukturer inte alltid så lätta att etablera kontakt med. Det borde dock för Samhällsbyggnad finnas goda möjligheter till detta. Flera partier har en utveckling mot en allt öppnare dialog med "omvärlden" i exempelvis programarbeten. En naturlig inriktning är att öka dialogen med de nationella organisationerna i första hand, därefter de större och inflytelserika regionala distrikten. I den mån resurser och engagemang finns lokalt i kommuner är det självklart en bra komplettering.

Utgångspunkten är att många lagar och reformer först föds internt i partierna. Därefter tar de en mer eller mindre lång väg fram till klubbslag i riksdagen. Såväl politiska program som konkreta ställningstaganden inom partierna i sakfrågor kan vara viktigt. Främst är det valmanifest och liknande politiska riktlinjer som är aktuella att uppmärksamma men också program för särskilda frågor med bäring på sektorns verksamhet. Formerna för hur arbetet sker internt i partierna med dessa varierar. Det är inte ovanligt att särskilda arbetsgrupper jobbar fram förslag på ett visst politikområde. Utöver program tar partierna också ställning i sakfrågor genom intern behandling av motioner från medlemmar och partiorganisationer.

Ett partis valmanifest ligger till grund för en tillträdande regerings regeringsförklaring som därefter styr förslag och budgetarbete. Valmanifest följs

noggrant upp för att stämma av att vallöften har infriats och att initiativ har tagits. Att Samhällsbyggnad här kan bidra med kunskaper och idéer ökar slagkraften i påverkansarbetet.

Beslutsgången och den demokratiska processen varierar i detaljer mellan partier. Grovt sätt är tillvägagångssättet och metoderna ungefär desamma. Även inom de olika nivåerna är arbetssätten tämligen likartade. Partiets ledning initierar arbetet genom ett utkast till program eller i form av mer öppna frågor. Diskussioner sker i partiets organisationsled och dessa söker sig alltmer utanför partigränserna till omvärlden för att få impulser och idéer. Synpunkter förmedlas vidare ”uppåt” och tas omhand i arbetet med ett konkret förslag som sedan fastställs av kongress/stämma/förtroenderåd eller liknande.

I den mån Samhällsbyggnad kan avsätta resurser lokalt ligger här stora värden i form av dialog och påverkan. Ett ökat intresse finns för samhällsbyggnad lokalt och tillhör i grunden en kommunalpolitikerns kärnuppgift. Redan idag finns exempel på lokala Arenor där sektorn finns företräd, där det ofta handlar om konkreta utvecklingsinsatser för en kommundel eller kommun. Sektorns företrädare bör lokalt se om partier är öppna för att lyssna när det kommunala handlingsprogrammet skrivs. Det är ofta underlag för den konkreta politik som förs om partiet/partierna får makten. Särskilt angeläget är det också lokalt att se vad de lokala valmanifesten innehåller.

Ofta önskar branscher och organisationer som vill ge sina perspektiv på ”sina frågor” träffa ”den som har makten”, inte sällan är uttolkningen av detta den högste beslutsfattaren. (*statsminister, statsråd, utskottsordförande, talesperson, kommunalråd*). Det är en naturlig ambition. Dock bör man minnas att partierna inte är företag med anställda verkställande direktörer med egen beslutskraft. Det demokratiska styrelsekicket ska gå sin gång. Man bör också minnas att kontakter med politiska företrädare som är extra engagerade i exempelvis samhällsbyggnadsfrågor kan vara väl så värdefullt. I en kommun kan det vara företrädare i fullmäktige grupper eller nämndgrupper där ledamöterna har breda kunskaper och stort engagemang för särskilda frågor. De kan inom en partigrupp ha en betydande påverkan på de beslut som fattas och ha ”ledarens öron”.

Även lokalt finns det skäl att efter möjligheter söka kontakt med partioorganisationer. Utöver att man här får chans att ge sina perspektiv i sam-

hällsbyggnadsfrågor långt innan beslut, finns det också stora chanser att få "träffa makten" i mer informella sammanhang. Möten och aktiviteter besöks ofta av ledande personer och är ett utmärkt tillfälle att få framföra sina perspektiv.

6. Beskeden...

eller Vad politiken bör berätta för sektorn

Med de strategiska steg tagna som presenterats ovan har samhällsbyggnad en berättelse och ett tydligt budskap om problemen för sektorn som politiken borde ta sig an, om mål och visioner där konkreta sakfrågor illustrerar och beskriver vad som behöver förändras för nå målen. Argumenten är utmejslade och supportrar och bromsklossar kända. De arenor där påverkar kan vara effektiv är kartlagda. En kunskap ytterligare behövs inför mötet med politiken. Vilka förväntningar, krav och önskemål har de på samhällsbyggnadssektorn?

Utifrån enkäter och intervjuer kan några punkter vara viktiga att lägga på minnet. De varierar självfallet från olika personer och kan skilja utifrån regionala och lokala förutsättningar.

Försök förstå politikens uppgift och villkor

En viktig synpunkt från många beslutsfattare handlar om ömsesidig förståelse för varandras uppdrag. Politiken styrs av lagar och regler och i dialoger på lokal nivå är det viktigt att komma ihåg att ramarna för kommunpolitikens agerande sätts av riksdag och regering. När det gäller upphandlingar pekar man på att Lagen om offentlig upphandling begränsar kommunens eget agerande vid upphandlingar. Inom såväl politiken som i samhällsbyggnad är problemen med långa handläggningstider av planärenden väl kända. PBL-utredningen har arbetat med förslag för en effektivare hanteringsprocess där också riksdagen fattat en del förenklingsbeslut. Kommunpolitikerna vill gärna möta förståelse för att kommunerna måste tillämpa lagarna som gäller. I intervjuerna ges också tips om att vara medveten om att de uppgifter som krävs av kommunen i form av prövning kan ta tid och väga in detta i planeringsprocessen för projekten. Det är viktigt att minnas att politiken inte är någon samlad enhet. Där finns de olika nivåerna men också intressekonflikter, olika uppgifter och uppfattningar och olika prioriteringar.

Se helheten

Från såväl politiker som Samhällsbyggare framförs önskemål om en större samsyn om varandras vardag och verkligheter. Här finns också tydliga önskemål om att sektorn bör kunna bidra med kunskaper och erfarenheter mer än kräva. "Var proaktiva gentemot politiken" är en uppmaning.

Visa intresse

Kommunerna ser över lag samhällsbyggnadsfrågor som strategiska utvecklingsfrågor som är en huvuduppgift för kommunens "regering", kommunstyrelsen och mycket ofta också för kommunstyrelsens ordförande. Det är ett gott utgångsläge inför kontakter med kommunala företrädare. Variationer finns och i de flesta fall hänger ett svalare intresse för "bygg" ihop mer med att kommunen drabbats av utflyttningar och till och med tvingas riva delar av bostadsbeståndet. Kommunalpolitiker uppmanar sektors företrädare att ta del av de kommunala visionerna för samhällsplanering och byggande. Det underlättar och ger möjligheter i kontakter och framtida projekt.

Ta tillvara vår dialogvilja

Precis som sektorns företrädare efterlyser också politiken fler mötesplatser och informella samtal om samhällsbyggnadsfrågor. Redan idag bjuds politiska företrädare in till seminarier och konferenser. Kontakter sker också på kommunal nivå men då främst i konkreta ärenden. Det finns en stor samsyn kring att dialog på ett mer övergripande plan skulle vara värdefullt för såväl politiken som samhällsbyggnad.

Personliga kontakter viktigt

De kontaktytor som finns idag mellan Samhällsbyggnad och politiken är viktiga. Formella träffar är nödvändiga samtidigt som de personliga relationerna ska värderas högt. Någon kommunal företrädare betonar att det finns anledning att inte som förtroendevald inte ha alltför nära relationer med vissa företag, eftersom kommunen vid upphandlingar ska göra det enligt helt andra premisser än personliga band.

Någon kommunpolitiker menar att kommuner och sektorn skulle vinna på dialog om planering och projektering i stort för att en bättre anpassning ska kunna ske till sektorns konjunktur. Så skulle kommunerna kunna lägga mer beställningar när sektorn är mindre ansträngd av andra uppdrag. Samma önskan framförs i intervjuer och enkätsvar från sektorns företag och organisationer.

Frågor för samverkan och dialog

I enkätsvar lyfter kommunalpolitiker fram konkreta områden där de gärna ser en stärkt dialog med Samhällsbyggnad. Det handlar både om frågor där ett samarbete är viktigt för ett speciellt område men också om dialog för att förstå varandras situation på områden som ibland skapar irritation.

- Klimatfrågorna: påverkan på byggmöjligheter. Vilka miljö- och klimatvänliga lösningar finns?
- Energieffektiviseringar i såväl nya som befintligt bestånd.
- Transporter: Ökad koppling mellan bostadsbyggande och infrastruktur. Det handlar både om planeringen av bostäder och trafiklösningar, inklusive kollektivtrafik men också om finansiering.
- Byggekostnader: gemensamma insatser för att sänka byggekostnaderna. Vad kan sektorn och politiken göra tillsammans?
- Lagen om offentlig upphandling – kunskaper om hur den styr kommunernas upphandling.
- Smidigare och snabbare med gemensam bild att planprocessen tar tid. Samtidigt enighet om att onödig tidsfördröjning är olyckligt.
- Framtida boendeformer för äldre.
- Dialog om hur fastighetsinvestorare ska "hitta" till mindre kommuner i glesbygden.
- Tidigare kontakter om projekt ger en snabbare process.
- Politiken lokalt vill gärna finna samsyn och dialog kring fysisk planering i stort. Samtidigt önskar sektorsföreträdare att politiken inte "petar" i detaljer utan ser helikopterperspektivet i större utsträckning.

"Votering begärd och ska verkställas" – omröstningen har utfallit med 349 röster för Samhällsbyggnad och 0 emot. Riksdagen har därmed beslutat till förmån för Sveriges framtid"

Bilaga

Vägledning för samhällskontakt

Så hur gör man då konkret? Hur kommer man nära politiken, de som bestämmer? Hur får man de folkvalda att lyssna och helst ta till sig goda förslag? Hur kan just mina ord faktiskt bli lag? Utgångspunkten är lämpligen det arbete som redan idag görs av sektorns företrädare i organisationer, föreningar och av enskilda företag och personer. Här besvaras redan idag remisser som rör samhällsbyggnadsfrågor. Här uppvaktas politiken flitigt på olika nivåer. Här skrivs debattinlägg och görs utspel, allt för att företrädarna sina medlemmar. Därför bör tankarna här ses som förslag till hur en samlad ram för helheten ska kunna vävas in naturligt i det egna arbetet. Därtill tänkt som utgångspunkt där sektorn i gemensamt bestämda former agerar som en enhetlig röst för Samhällsbyggnad och kvalitetsutveckling.

I punkterna används riksdagen som utgångspunkt. I de flesta fall kan aktiviteten också gälla för kommun och landsting, med ett viktigt undantag; En kontakt med riksdagsledamoten är en kontakt med en heltidsengagerad förtroendevald. På kommun- och landstingsnivå finns de heltidsanställda oftast som kommunalråd eller nämndordförande. De allra flesta har dock politiken som fritidsintresse vid sidan av ett vanligt arbete.

1. Förstå politikens uppdrag

Både politiken och sektorns företrädare betonar hur viktigt det är med ömsesidig förståelse. Försök därför förstå politikens ganska komplicerade och komplexa uppdrag. Att väga olika intressen mot varandra. Att prioritera begränsade resurser mellan till synes oändliga behov. Att i demokratiska former företrädarna svenska folket utifrån deras "dom" på valdagen.

2. Ingen spaning – ingen aning

Ta reda på vilka förslag som finns på området du vill påverka. En viktig källa kan här vara riksdagen hemsida, www.riksdagen.se. Har ledamoten/kommunpolitikern själv lagt förslag i din riktning? Eller tvärt om? Hur ser det ut inom koalitionen /alliansen? Varför har man sagt nej tidigare? Vilka

argument kan du använda som också finns i partiets egen motion eller i partibeslut? Hur ser det parlamentariska läget ut för dina förslag? Omvärldsbevakning innan ett politiker möte är A och O.

3. Sätt mål för påverkansresultat: realistiska!

Tänk igenom vad som är möjligt att uppnå politiskt. Kanske kan du inte vinna "hela paketet" men en stor del med ett rimligare utgångskrav. Tänk igenom värdeord. Ett sådant kan låsa en hel diskussion om det är politiskt hett. Kan du omformulera begreppet och ändå behålla förslaget i sak? Fundera igenom om dina värdeord! Ord och begrepp som är självklara för dig kan vara broms och stoppkloss i dialogen med politikern.

4. Du ska påverka beslutet – inte debattera!

I mötet med politikern måste rollerna vara tydliga: Ditt mål är att påverka ett beslut. Det kan göras genom att presentera bastanda fakta och kloka argument. Samtidigt möter du personer som har en professionell uppgift att ha åsikter i frågor. Debattera inte! Lägga kraften på att "sälja in" ditt perspektiv och dina argument.

5. Var förberedd med berättelsen, argumentet och kreativa förslag

Skriv ner din berättelse, ditt budskap och dina argument i förväg. Tänk igenom tänkbara motargument och dina svar på dessa.

6. Koppla dina argument till det politiker brinner för

Går dina förslag att förena med politikerns hjärtefrågor? Ger dina förslag mer intäkter för samhället som kan användas för angelägna reformer? Eller ger de fler jobb, bättre för de boende, tryggare färdväg eller utvecklingschanser åt ett samhälle? Lyft fram förslagen i förhållande till hur politiken får nytta av dem.

7. Vårda de uppbyggda kontakterna

En uppvaktning hos statsråd eller kommunalråd ger möjligen något positivt resultat. Det är sannolikt inte själva uppvaktningens förtjänst utan snarare att kommunikationen sker, förtroendefullt och med goda argument. Där är redan utvecklade kontakter ovärderliga. Vårda dem.

8. Respektera riksdagsuppdraget

Riksdagen är Sveriges högsta politiska församling som stiftar lagar och framför allt företräder miljonernas svenska väljare. Ska du och din organisa-

tion presentera ert perspektiv på någon fråga så betyder det självklart att ni representeras med högsta ledningen. Spela i rätt division!

9. Prioritera makten men var beredd på folkets dom

Det parlamentariska läget förändras ibland av svenska folket. I de fall enskilda sakfrågor ska lyftas fram är det naturligt att de som för närvarande innehar makten kontaktas. I mer långsiktiga och övergripande frågor: tänk på att just din insats kan behövas för att skapa samsyn över blockgränserna i en fråga. Inte minst samhällsbyggnad har stora behov av långsiktighet och stabila spelregler som inte kastas omkull efter varje val. För sektorn är blocköverskridande överenskommelser viktigt av många skäl. Var därför inte alltför snabb att sortera bort oppositionspartier från din kontaktlista. Snarare tvärtom.

10. Storleken viktig ... men

Möjligen är det hos de ”stora politiska drakarna” man alltid börjar kontaktsökandet. Naturligt, men ibland långt ifrån tillräckligt. Stora projekt har tidigare rasat samman trots ett formellt starkt stöd i parlament. Ibland kan kontakter med mindre partier vara helt nödvändiga. Och ibland kan information direkt från dig förhindra förseningar i beslutsgången. Partier med svag ställning har ofta mindre, egna resurser att ta reda på fakta vilket ger osäkerhet inför beslut som ibland får ett ja att svänga till nej. Glöm inte de mindre!

11. Står det inte i budgeten är det för sent

Statens budget har i det närmaste ogenomträngliga utgiftstak. Budgetprocess i princip året runt med direktiv/vårproposition och budgetförslag, vanligtvis under hösten i såväl riksdag som kommun och landsting. Visst kan du få gehör för en idé eller ett förslag som inte har budgeteffekt. Men om förslaget har det minsta budgeteffekt: ta reda på var i processen man befinner sig när kontakterna tas.

12. *Tänk igenom förslagets budgeteffekter*

Oavsett hur viktigt du själv tycker att ditt förslag är och oavsett om du ser det som en investering eller ej: Ta reda på budgeteffekterna och lägg upp argumentationen utifrån detta. Du kanske redan på förhand ser att förslagen bör delas upp i etapper på grund av orimliga budgeteffekter? Och tänk på att även förslag om en statlig utredning kostar miljoner.

13. Prata med dina supportere

Ensam kan du säkert göra underverk men med stöd utifrån är chanserna större att lyckas. Finns det i "omvärlden" aktörer som kan agera tillsammans med dig? Kanske genom kompletterande kontakter med andra politiker och/eller medierna? Använd dina supportere!

14. Ha koll på bromsklossarna

Vilka riskerar att lägga hinder i vägen för ditt projekt/dina förändringsförslag? Ta greppet också om den omvärlden. Möjligen kan trovärdiga kommunikatörer ta fighter för din räkning?

15. Håll tillbaks enkätbehovet!

349 riksdagsledamöter är engagerade i alla samhällsfrågor. Till dem vänder sig en aldrig sinande ström av organisationer som vill säga sitt, samtidigt som du vill nå fram med ditt budskap. Prioritera samtal och kontakter där du förmedlar information och fakta. Den flod av enkäter som många organisationer önskar besvarade från de 349 riksdagsledamöterna kan du bidra till att minska. Enkäten är ett instrument som alltför många sätter alltför hög tilltro till.

16. Ge förslag till seminarier

Seminarier innanför riksdagshusets väggar är en vanlig och givande form för dialog. Föreslå ett seminarietema i utskottets regi eller att din ledamot arrangerar ett frukostseminarium. Om du medverkar gör du det för att ge fakta, information, nya perspektiv och fördjupningar

17. Skriv utkast till riksdagsmotioner – men inse dess begränsade påverkansvärde

Det är ett ärende. Det finns chans att få uppmärksamhet. Inte minst i lokala tidningar som ofta "listar" hur de lokala riksdagsledamöterna lägger för motioner. Det har hänt att riksdagsmotioner gett resultat av tillkännagivande från riksdagen till regeringen. Organisationen har också onekligen en riksdagsledamot som vill arbeta för just de frågor man vill väcka uppmärksamhet kring. Nästan alla motioner avslås dock, ofta med hänsyn till att regeringen redan arbetar med frågan. Gör därför *mer*. Följ upp i medierna, återkom med förslag till skrivningar i utskottstexter, lägg förslag om att riksdagen ger ett tillkännagivande till regeringen osv.

18 Använd egna rapporter som utgångspunkt för påverkan – sälj in till medier.

Metoden att skriva en rapport om din fråga kan mycket väl användas som startpunkt för en dialog. Självfallet bäst om den också ger medialt genomslag som ger tryck till frågan.

19. Gör en riksdagsledamotsranking om samhällsbyggnad

Företagarna gör sedan några år en sammanställning efter riksdagens allmänna motionstid, på hösten. Granskningen gäller hur ledamöterna har arbetat med förslag som berör företagandets villkor. Det är aldrig fel att härma – ta tillvara goda exempel.

20. Glöm inte: ledamöter har ofta kontakter med regeringen.

Har du mötts av "nej-tack" till en uppvaktning hos statsrådet? Tänk på att riksdagsledamöter ur majoritetsgrupper har täta kontakter med statsråden inom sitt utskottsområde. Om regeringen arbetar med en fråga där du gärna vill få ditt perspektiv beaktat är det en tänkbar väg.

21. Föreslå gemensamma utspel till media med ledamöter som brinner för sektorns frågor

Skriv gärna debattartiklar tillsammans med ledamoten om det är möjligt. Ännu hellre utspel tillsammans som ger artikel om frågan.

22. Få några minuter riksdagstid

Ledamöterna är ofta intresserade av förslag till initiativ de kan ta i kamraren i frågor de och kanske du brinner för. Skriv förslag till interpellation eller ge faktaunderlag till ledamoten. En debatt i "din" fråga är verkligen ingen omöjlighet. Torsdagseftermiddagarnas frågestunder kan också vara möjligheter till att ta upp din fråga genom att en ledamot ställer en fråga till ett statsråd. Och vill det sig riktigt bra får du till det till statsministerns egen frågestund en gång i månaden. I direktsänd TV!

23. Bidra med underlag till frågor till statsråd.

Ledamöterna kan löpande ställa skriftliga frågor till statsråden. Som det mesta i regeringsarbetet är svaren formella ärenden och bereds noggrant. Antalet frågor gör att svaren sällan väcker uppmärksamhet men med rätt vinkling på fråga/svar och till rätt målgrupp kan sen frågan följas upp med insatser gentemot medierna.

24. Be din riksdagsledamot föreslå utskotts hearing i viktig fråga

Om utskottet bestämmer sig för att genomföra en hearing om en särskild fråga är det en stor möjlighet till uppmärksamhet, också genom TV-sändningar. Lägg bara förslaget om frågan är tillräckligt viktig och aktuell/het i den allmänna debatten. Men glöm inte att många riksdagsledamöter egentligen letar mer efter spännande perspektiv på frågor, problemanalyser och att få kreativa förslag på ett område.

25. Gör samhällsbyggnad levande, med kött och blod, lokalt och regionalt.

Riksdagsledamöter har dubbla uppdrag: dels företräder de sitt parti nationellt inom ett sakområde. Dels är de företrädare för all politik gentemot sin region/valkrets. Utanför Storstockholm lever riksdagsledamoten från regionen ofta med en ständig granskning från regional och lokal media. Bryt ner budskapet regionalt eller lokalt. Låt ledamoten i staden/regionen få kommentera förslagen utifrån det lokala perspektivet, i antal jobb, antal nya bostäder eller annat. Väv in hur sektorn förslag påverkar människor av kött och blod positivt i vardagen.

26. Bjud ut ledamoten till din vardag

Till riksdagsledamöternas arbete hör att besöka Sverige och olika verksamheter. Till skillnad från en möjligen negativare bild tillhör parlamentarikerna ett "folk" som verkligen ser "verklighetens" olika perspektiv och har en mycket stor öppenhet för besök och träffar. Samtidigt är ett verksamhetsbesök något som ger möjligheter till illustrationer i medierna. Glöm inte partiernas utskottsgrupper. De är mindre formellt och kan planera egna aktiviteter snabbare och mindre formellt samtidigt som påverkansgraden kan vara väl så viktig som i mer formella utskottsarrangemang.

27. Uppvakta statsrådet

För många är en halvtimmes sittning med ansvarigt statsråd den yppersta formen av påverkan. Tänk dock på att det tillhör både vardag och uppdraget för regeringen att möta olika samhällsintressen. En god kontakt är viktig men innebär inte att det du önskar blir ett beslut.

Var noga förberedd med argument och fakta. Lägg in statsrådsuppvaktningen i en helhet med andra utspel och aktiviteter om det är lämpligt (*i vissa fall kan ett konstruktivt samtal omöjliggöras om frågan redan "är ute"*) Var beredd på att regeringen också måste få kredit för ett konstruktivt förslag, inte bara du.

Samtal med regeringens företrädare kan göras med olika syften. Att berätta om verksamheten för att öka regeringens kunskap och presentera saker mer övergripande kan vara ett. Självklart att ändra en speciell lag eller budgetpost som påverkar den egna verksamheten. Tänk på att anpassa presentationen till syftet.

28. Utveckla kontakterna med de verkliga experterna

Det är helt okey att försöka träffa "den som bestämmer". I såväl regeringskontakter som i kommunkontakter är det inte sällan den högste politiska företrädaren man först tänker på, statsrådet eller statssekreteraren. I planeringen av samhällskontakter ska man inte bortse från att politiskt beslutsfattande är en mer omfattande process än så. Det gäller att träffa också dem som påverkar beslutsfattarna. Det kan i en kommun vara gruppleddare i nämnder och styrelser. Det kan vara kommunens handläggare i planärenden eller chefen för stadsbyggnadskontoret, där sektorns företrädare redan idag har etablerade kontakter.

I regeringskansliet är det mycket ofta regeringskansliets egna handläggare som är verkliga experter inom sina områden. I många fall är det minst lika effektivt att påverka den vägen som direkt genom politiken. Detsamma gäller den stab av politiska tjänstemän som finns i såväl regeringskansliet, riksdag som i kommuner och landsting. En kombination av att först lägga en grund för dialogen via tjänstemannakontakter och därefter utveckla sitt resonemang för politiken kan ibland vara mer framgångsrikt. Det gäller också att tänka omvänt: var finns de som kan stoppa mina idéer? Håll koll på dem!

29. Glöm inte partiorganisationerna!

Att framgångsrikt lansera förslag till beslut handlar om tid. Att komma före fastlåsta ställningstaganden. Nästan all verksamhet för politiska ledningar utgår från det partiet lagt fast inför val, och lovat väljarna. Det kan därför vara avgörande att utveckla dialogen med partier och därigenom få kanaler att påverka politiken i ett tidigt skede. Erbjud dig att bidra när partierna ska skiva program, valmanifest och handlingsprogram. Erbjud besök i partiets organisationer för att berätta om Samhällsbyggnad utifrån ditt perspektiv.

30. Ta tillvara dina politikervänner lokalt

Sporra till kontakter med lokala politiker som är extra engagerade i samhällsbyggnadsfrågor. Tänk på att det här inte måste vara "höjdare" man

träffar. Visst har kommunstyrelsens ordförande stort inflytande. Men många gånger är partigruppen i byggnads- eller miljönämnden eller den lokala kommunfullmäktigegruppen väl så viktiga. Hur partiet röstar i fullmäktige/ riksdagen avgörs vid gruppmöten!

31. Träffa makten i lokalorganisationen

Bjud in dog till lokala möten i partierna för att presentera tankarna och förslag. Det görs sannolikt mycket sällan idag samtidigt som partiernas öppenheten idag ökar. Det som annars kunde vara en formell uppvaktning hos en ledande politiker, med alla begränsningar det kan innebära, kan i ett informellt möte i en partiorganisation vara minst lika viktigt. Lägg förslag till hur er presentation på ett möte kan kommenteras av exempelvis ansvarigt kommunalråd.

